

Зайко Л. Я., Одончук І. С. Роль медіаграмотності у сучасній шкільній освіті / Л. Я. Зайко, І. С. Одончук // Актуальні проблеми соціальних комунікацій: матеріали Восьмої міжвузівської студентської наукової конференції (м. Київ, 30 трав. 2022 р.). – Київ, 2022. – С. 53–55.

УДК 37.091.315.7:373.5:316.774

*Зайко Л. Я.*

*к. філос. н., асистентка кафедри журналістики, реклами та PR  
Житомирського державного університету імені Івана Франка*

*Одончук І. С.*

*студентка I курсу магістратури (спеціальність «014 Середня освіта  
предметної спеціальності 014.01 Середня освіта  
(Українська мова і література)»)  
Житомирського державного університету імені Івана Франка*

## **РОЛЬ МЕДІАГРАМОТНОСТІ У СУЧАСНІЙ ШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ**

Технологізація процесу отримання інформації, російсько-українська гібридна війна, гостра стадія – повномасштабне вторгнення військ російської федерації на територію України ставить перед сучасним українським суспільством гострі питання інформаційних впливів на формування індивідуальної та суспільної свідомості. Одним з інструментів захисту від деструктивного інформаційного впливу може виступати медіаграмотність як важлива складова формування свідомого громадянина держави. Тому цілком очевидним видається, що на цьому питанні варто акцентувати увагу у ході реалізації загальнообов'язкової шкільної освіти.

Реагуючи на виклики сучасного світу в 10 ключових компетентностях Нової української школи прописана інформаційно-цифрова компетентність, яка найкраще формується в ході навчання медіаграмотності. Вказана компетентність «передбачає впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні. Інформаційна й медіа-грамотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, робота з базами даних, навички безпеки в інтернеті та кібербезпеці. Розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо)» [1].

Для ефективної роботи учителя з учнями варто використовувати навчальні підручники, які мають відповідати вимогам часу та комунікативним характеристикам сучасних учнів; пам'ятки, які б давали план аналізу різних типів медіатекстів: фотографій, ілюстрацій, аудіо- та відеофайлів. Підвищення кваліфікації вчителів є запорукою впровадження ними нових технологій навчання, проведення інтегрованих уроків, роботи із мережею «Інтернет» тощо.

Українські дослідники А. Єфіменко та О. Ішутіна, проаналізувавши думки та твердження різних науковців щодо системи вправ з розвитку медіаграмотності, поділили вправи задля формування медіаграмотності на дві групи: 1) рецептивно-

перцептивні – завдання, які передбачають критичне осмислення, аналіз та висловлення власного судження щодо інформації, яка подається в медійних текстах (учні висловлюють власні думки та почуття про прослуханий, побачений чи прочитаний медіатекст, вчаться визначати головну ідею та мету того чи іншого медіатексту); 2) творчі – завдання, що спонукають учнів до створення власних, хоч і найпростіших, медіатекстів (сприяють навчанню учнів створювати якісні та оригінальні медіапродукти – колажі, комікси, фото, стінгазети) [2, с. 129].

Медіаграмотність доцільно впроваджувати у низку навчальних дисциплін. Важливу роль у формуванні свідомого громадянина незалежної держави відіграє історія. Шкільна історична освіта формує особистість учня, тому інтеграція медіаграмотності в освітній процес надзвичайно важлива. Зокрема, науковиця С. Моцак вважає, що сьогодні медіаосвіта є складовою навчальних програм шкільних курсів історії [3]. Сучасні підручники з історії для 6 класу «Всесвітня історія. Історія України (інтегрований курс)» відомих авторів містять велику кількість візуальних і аудіовізуальних медіатекстів, що відповідають рівню розвитку школярів та їхнім комунікативним звичкам. Вони складаються з чималої кількості дослідницьких завдань, які передбачають самостійний пошук знань на підставі аналізу історичних джерел, пам'яток культури, історичних карт, інтерактивні завдання, які продовжують навчання через мережу «Інтернет».

Для порівняння, великий потенціал провадження медіаграмотності присутній і на уроках з української та світової літератури. Робота із реалізації вказаного завдання повинна носити систематичний характер. Також вивчення української мови – це важлива складова не тільки шкільної освіти, як й складова формування людини як громадянина, тому цьому предмету необхідно приділяти особливу увагу. Але крім цього, в ході вивчення української мови педагог може розвивати і медіакомпетентність учнів.

На думку професорки кафедри світової літератури та методик викладання філологічних дисциплін О. Кучерук, «медіаосвітній підхід до навчання української мови – це методологічний орієнтир в організації мовної освіти на основі медіаосвітніх принципів і технологій, що передбачають у процесі формування мовної особистості учня пошук, отримання, засвоєння, аналіз, оцінювання, інтерпретацію інформації, створення учнями власних текстів із використанням медіа, формування здатності критично сприймати медіа текст» [4, с. 9]. Можемо наголосити, що при такому трактуванні інформація розглядається як базовий визначальний елемент педагогічної системи медіаосвіти, відповідно виникає питання про вдосконалення і створення методичних розробок способів засвоєння інформаційного потоку. Метою медіаосвіти у ході викладання української мови у школі є також підготувати учнів до споживання та ретрансляції інформації.

Треба також вказати, що для учнів 10-го класу запровадили вивчення розділу, який напряду стосується медіаграмотності школярів, зокрема учні вивчатимуть, як розрізняти достовірну інформацію від фейків, як впізнавати маніпулятивні прийоми у медіа, як правильно та безпечно користуватися мережею «Інтернет». Небезпеки чатують на представників суспільства будь-якого віку, якому доступні гаджети з вільним доступом до мережі «Інтернет». Тому, вважаємо, що медіаграмотність варто впроваджувати у шкільну освіту, розпочинаючи із початкової школи. До того

ж, навчання користуватися інформацією, формувати громадянську позицію варто поступово та поетапно, використовуючи усі доступні для цього навчальні курси.

В Україні проводиться активна робота щодо впровадження медіаграмотності в шкільну освіту на практиці. Так, Міністерство освіти та науки України затвердило всеукраїнський експеримент із медійної освіти на 2017–2022 роки «Стандартизація наскрізної соціально-психологічної моделі масового впровадження медіаосвіти у вітчизняну педагогічну практику», запропонований лабораторією психології масової комунікації та медіаосвіти Інституту соціальної та політичної психології НАПН України [5, с. 107]. Ініціатива є продовженням попереднього експериментального етапу (2011–2016 рр.). Взяти участь в експерименті у 2017–2022 роках уже зголосилися близько 200 навчальних закладів із усієї країни [6].

Отже, зміни, які сьогодні відбуваються в суспільстві, багато в чому залежать від мас-медіа, які, створюючи інтенсивні інформаційні потоки, з одного боку, забезпечують доступність інформації, дають більші можливості для самоосвіти, комунікації, поширення ідей, самореалізації, ведення бізнесу, а з іншого – через деструктивні впливи створюють загрозу як в індивідуальних, так і в глобальних масштабах. Тому формування медіаграмотності в українських школах – це незамінна складова сучасної української освіти у різноманітних формах: обов'язкові предмети, факультативні курси, позакласні заходи. Станом на сьогодні ми можемо говорити, що в українській освіті назріла потреба до медіаосвіти на усіх рівнях суспільства, зокрема, шкільна освіта перебуває на стадії пошуку та вдосконалення форми формування медіаграмотності.

### **Список використаних джерел**

1. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
2. Єфіменко А., Ішутіна О. Робота з медіатекстом на уроках мовно-літературної освітньої галузі як метод формування медіаграмотності молодших школярів / А. Єфіменко, О. Ішутіна // Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти. 2021. Вип. 14 (1). С. 125–132.
3. Моцак С. Інтеграція медіаосвіти в шкільний підручник з історії як фактор формування медіаграмотності учнів (на прикладі підручника «Всесвітня історія. Історія України (інтегрований курс)», для 6-го класу закладів загальної середньої освіти) / С. Моцак // Проблеми сучасного підручника. 2020. Вип. 24. С. 163–174.
4. Кучерук О. Інтегрування інфомедійної грамотності в простір мовної освіти / О. Кучерук // Українська мова і література в школі. 2020. № 3. С. 9–12.
5. Лілік О. Формування медіаграмотності майбутніх учителів української мови і літератури: практичні аспекти / О. Лілік // Актуальні питання гуманітарних наук. 2020. Вип. 27(6). С. 106–109.
6. Толокольнікова К. Директорка школи, де медіаграмотності вчать в усіх класах: «Медіаосвіта – це потреба часу». Detector.media. 2017. 17 лист. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/20107/2017-11-28->

dyrektorka-shkoly-de-mediagramotnosti-vchat-v-usikh-klasakh-mediaosvita-tse-potreba-  
chasu/